

УДК 343.98

DOI: 10.18523/2617-2607.2022.9-10.37-44

Тіхонов С. В.

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8100-1587>

Василинчук В. І.

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5415-8450>

СТАДІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Удосконалення нормативно-правового регулювання стадій оперативно-розшукової діяльності завжди було в центрі уваги як правоохоронців, так і вчених, що актуалізує проведення ґрунтовних наукових досліджень. Визначення та аргументація розподілу оперативно-розшукової діяльності на стадії, шляхів удосконалення в розрізі сучасних змін до нормативно-правових актів зумовлює актуальність цієї статті.

Мета статті полягає у виробленні та оприлюдненні рекомендацій, змін і доповнень до нормативно-правових актів з удосконалення стадій оперативно-розшукової діяльності. Під час дослідження застосовано комплекс наукових методів: системний, формально-догматичний (юридіко-технічний), порівняльно-правовий, аналіз, синтез, індукція та дедукція. Вивчено спеціальну літературу, положення Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», Кримінального процесуального кодексу України, судову практику, проведено консультації з експертами. За результатами дослідження представлено цілісне уявлення про українську модель стадій оперативно-розшукової діяльності, розкрито її зміст.

Стадія оперативно-розшукової діяльності – це певний період, етап, у процесі якого уповноважені оперативні підрозділи відповідно до вимог нормативно-правових актів проводять пошук і фіксацію інформації про кримінальні правопорушення, досконало перевіряють отриману оперативну інформацію, здійснюють оперативне провадження та оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження з метою виконання завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального судочинства.

За результатами проведеного дослідження запропоновано: удосконалити оперативно-розшукове законодавство шляхом визначення підстав для проведення оперативно-розшукових заходів до постановлення ухвали слідчого судді; оперативного супроводження кримінального провадження; передбачити проведення оперативно-розшукових заходів в особливих умовах, де суб'єкти оперативно-розшукової діяльності можуть проводити оперативно-розшукові заходи без ухвали слідчого судді стосовно особи, місця або речі, що перебувають на тимчасово окупованій території або території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження; передбачити можливість продовження строків ведення оперативно-розшукових справ до 5 років для всіх суб'єктів оперативно-розшукової діяльності в оперативних провадженнях щодо фіксації інформації про особливо тяжкі злочини.

Перспективи подальших досліджень убачаються в розробленні інформаційно-аналітичного забезпечення стадій оперативно-розшукової діяльності.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, оперативні підрозділи, оперативно-розшукові заходи, оперативне провадження, оперативне супроводження, стадії оперативно-розшукової діяльності.

Постановка проблеми та актуальність теми. Для всебічного й повного розгляду зазначеної проблематики доцільно зупинитися на тому, що будь-яка діяльність уповноважених оперативних підрозділів у процесі виконання завдань оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД)

має початок, розвиток та завершення – проміжний час, що мають відмінності та особливості, зміст і сутність, які для зручності можна назвати одним словом – стадії.

Стадія – певний період (етап) у розвитку того чи іншого явища, який має свої якісні

особливості та відмінності. У галузі права розрізняють стадії як етапи в розвитку певного юридичного процесу – виборчого, законодавчого, цивільного, кримінального тощо¹.

У проєкті Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (2019 р.) виділено такі стадії оперативно-розшукової діяльності:

- 1) отримання оперативно-розшукової інформації;
- 2) перевірка оперативно-розшукової інформації;
- 3) провадження оперативно-розшукових справ².

Микола Стацак вважає, що кожен етап (форму) ОРД характеризують властиві тільки їй ознаки, які дають змогу відрізнити форми одна від одної.

Найтиповіші з них у сукупності утворюють систему ознак стадій, зокрема наявність специфічних оперативно-розшукових сил, засобів і заходів, що використовуються в межах певних форм ОРД; наявність спеціального порядку оперативно-розшукового діловодства, що стосується оперативно-службової діяльності та відображається в оперативно-розшукових документах з грифом обмеженого доступу³.

Форма оперативно-розшукової діяльності – це специфічний спосіб організаційно-тактичного забезпечення комплексного використання сил, засобів і методів ОРД у протидії злочинності⁴.

Отже, форма є зовнішнім вираженням змісту діяльності уповноваженого оперативного підрозділу. Відповідно ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» ОРД проводиться у двох взаємодоповнювальних формах – гласній та негласній⁵.

Натомість стадія ОРД – це певний період, етап під час пошукового, оперативного провадження, в процесі якого уповноважені оперативні підрозділи відповідно до вимог нормативно-правових актів проводять оперативно-розшукові заходи чи негласні слідчі (розшукові) дії, які мають бути законними, необхідними та ефективними, з метою виконання завдань ОРД та кримінально-го судочинства.

¹ *Юридична енциклопедія*, у 6 т., т. 5, П – С, відп. ред. Ю. С. Шемшученко (Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003).

² *Про оперативно-розшукову діяльність*, Проєкт закону 1229, 2 вересня 2019, <https://www.rada.gov.ua/>

³ М. В. Стацак, «Сучасні ознаки оперативно-розшукових форм протидії злочинності», *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка* 2 (74) (2016): 293–9, <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/539>.

⁴ С. В. Албул, уклад., *Основи оперативно-розшукової діяльності: термінологічний словник* (Одеса: Астропринт, 2017).

⁵ *Про оперативно-розшукову діяльність*, Закон України 2135-ХІІ, ухвалено 18 лютого 1992, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

У сучасному законодавстві немає чіткого розмежування інституту оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу, а норми, які регламентують проведення оперативно-розшукових заходів під час здійснення ОРД, є відслучними до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК).

Нерозуміння початку та завершення, а також місця ОРД у кримінальному процесі значно знижує можливості, первісно закладені у сенс її існування, та вкрай негативно впливає на результати правоохоронної діяльності.

Але, перш ніж визначити та аргументувати розподіл оперативно-розшукової діяльності на стадії, важливо правильно сформулювати сутність ОРД, яку, принаймні стисло, має відображати її визначення.

Тому вкрай потрібно визначити та аргументувати «вихідні точки» початку та межі завершення ОРД, а також обґрунтувати необхідність її співіснування з кримінальним процесом.

Метою статті є дослідження стадій оперативно-розшукової діяльності, виявлення недоліків і формулювання на цій основі пропозицій до нормативно-правових актів щодо їх удосконалення.

З урахуванням поставленої мети, специфіки об'єкта та предмета дослідження обрано методологічний інструментарій. Методологічну основу статті становить діалектичний підхід до вдосконалення стадій оперативно-розшукової діяльності. Під час проведення дослідження використано систему методів наукового пізнання: формальної логіки (абстрагування, аналогія, дедукція, індукція, синтез) – для детального з'ясування змісту розглядуваних питань; емпіричний – під час проведення експериментального дослідження й інтерв'ювання експертів; метод системного аналізу – для визначення напрямів запровадження інноваційних підходів до вирішення проблеми; теоретичний – у процесі вивчення наукової та навчально-методичної літератури; моделювання – під час дослідження визначених об'єктів за допомогою моделювання їхніх окремих ознак.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науковій літературі висвітлено широкий спектр досліджуваної проблематики (С. Албул, А. Баб'як, О. Бандурка, В. Бабакин, М. Волошина, М. Грібов, В. Колосков, В. Колесник, С. Князев, С. Кудінов, В. Некрасов, М. Погорецький, М. Мазуренко, М. Стацак, В. Шендрік та ін.). У працях зазначених науковців увагу приділено переважно питанням змісту та ознак форм оперативно-розшукової діяльності, які мають доволі різновекторний та неоднозначний характер.

Однак за межами досліджень залишилися проблеми концептуального підходу до визначення та характеристики стадій в оперативно-розшуковій діяльності, шляхів їх удосконалення в розрізі сучасних змін до законодавства, відомчих інструкцій та наказів. Цим обґрунтовується поставлена нами мета щодо вироблення стадій оперативно-розшукової діяльності.

Згідно з цією метою визначено завдання щодо удосконалення нормативно-правових актів, розроблення алгоритму уповноважених оперативних підрозділів на кожній із запропонованих стадій під час виявлення та розкриття кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. У чинному Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» її визначено як систему гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів⁶.

На нашу думку, це визначення не є досконалим через наповнення термінами, які, своєю чергою, потребують роз'яснення, але в тексті закону більше не згадуються. Тож пропонуємо більш чітке й зрозуміле визначення оперативно-розшукової діяльності, яке розкриває її сутність: це система гласних і негласних дій, які здійснюються уповноваженими підрозділами правоохоронних і розвідувальних органів з метою профілактики кримінальних правопорушень, їх виявлення, припинення та розкриття, забезпечення національної, державної, воєнної, громадської безпеки та правопорядку шляхом пошуку і фіксації інформації.

Пошук і фіксація інформації розкривають сутність ОРД та є об'єднувальною рисою для всіх підрозділів, які її здійснюють.

Відповідно до чинного законодавства, інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

Як слушно зазначили С. Албул та В. Загнибіда, першочерговою стадією будь-якого процесу виявлення та аналізу є пошук⁷.

Пошук в оперативно-розшуковій діяльності – особливий вид (організаційно-тактична форма) пошуку – оперативний пошук, пошукова робота.

В. Колосков вважає, що оперативний пошук – це «система гласних і негласних організаційних та оперативних заходів, спрямованих на отримання первинної, ще невідомої правоохоронним органам інформації»⁸.

На думку М. Мазуренка, пошукова робота – це комплекс оперативно-розшукових і розвідувально-пошукових заходів для виявлення, перевірки, накопичення відомостей, які містять нові спеціальні знання і мають значення під час виконання завдань боротьби зі злочинністю⁹.

Фіксація – відтворення слідів після їх виявлення за допомогою слів, символів, записів, фотознімків, малюнків тощо¹⁰.

Отже, фіксація в оперативно-розшуковій діяльності – це комплекс оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій для безпосереднього відтворення слідів підготовки чи вчинення кримінального правопорушення з метою виконання процедури надання інформації юридичного значення, які будуть використані як докази в кримінальному провадженні.

Саме пошук і фіксація інформації про кримінальні правопорушення та забезпечення різних видів безпеки слід виділити як першу стадію ОРД, яка повинна здійснюватися перманентно всіма підрозділами, що здійснюють ОРД із застосуванням оперативно-розшукових засобів, які суб'єкти ОРД можуть проводити самостійно, не погоджуючи свої дії з прокуратурою та судом.

Цю стадію недоцільно нормативно обмежувати строками, санкціями, дозволами та бюрократичними процедурами, які заважатимуть правоохоронним і розвідувальним підрозділам виконувати свої основні функції, а оперативно-розшукові заходи, які проводяться на цьому етапі, повинні бути достатніми для можливості отримати інформацію, але водночас не обмежувати права громадян.

Такими заходами, на нашу думку, є:

- опитування осіб за їхньою згодою;
- обстеження публічно доступних об'єктів;
- обстеження публічно недоступних об'єктів

за згодою особи, у розпорядженні чи користуванні якої вони перебувають;

- збирання публічно доступної інформації з будь-яких джерел;

⁶ Про оперативно-розшукову діяльність, Закон України 2135-ХІІ, ухвалено 18 лютого 1992.

⁷ С. В. Албул та В. В. Загнибіда, «Поняття та складові оперативного (ініціативного) пошуку підрозділів карного розшуку», у *Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 29 листоп. 2013 р.)* (Одеса: ОДУВС, 2013), 4–5, <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/317/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A8%D0%A3%D0%9A.pdf>.

⁸ В. В. Колосков, «Щодо визначення понять оперативний пошук і оперативний розшук», у *Актуальні проблеми взаємодії оперативних та слідчих підрозділів у протидії організованій злочинній діяльності: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 18 квітня 2008 р.)* (Одеса: ОДУВС, 2008), 27–9.

⁹ Микола Мазуренко, «Оперативний пошук ознак учинення податкових злочинів» (автореф. дис. канд. юрид. наук, Одеський держ. ун-т внутр. справ, 2011).

¹⁰ Албул, уклад., *Основи оперативно-розшукової діяльності: термінологічний словник*.

- проникнення в криміногенне середовище;
- виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації;
- спостереження в публічно доступних місцях;
- виявлення радіоелектронних засобів у певному місці та визначення їхніх ідентифікаційних та/або технологічних ознак;
- психофізіологічне дослідження (опитування) з використанням комп'ютерного поліграфа;
- установа місцезнаходження радіоелектронного засобу.

Постійне проведення вказаних заходів за окремими напрямками роботи дасть змогу суб'єктам ОРД, а саме працівникам підрозділів, які відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність, відшукувати потрібну інформацію та здійснювати її аналіз.

Момент отримання інформації про злочинну діяльність або різноманітні загрози є відправною точкою, з якої має розпочинатися облік часу, необхідний для її перевірки. Водночас вимога перевірки окремої інформації не спричиняє припинення діяльності з пошуку іншої інформації про протиправну діяльність за напрямом роботи.

У прикладній діяльності матеріали цієї стадії ОРД зручно збирати в пошуковому провадженні – формі накопичення, систематизації та використання матеріалів ОРД, яка здійснюється з метою пошуку та первинної перевірки отриманої інформації.

Пошукове провадження здійснюється на підставі постанови, затвердженої керівником або заступником керівника підрозділу, уповноваженого здійснювати оперативно-розшукову діяльність.

Під час пошукового провадження забороняється проводити оперативно-розшукові заходи, які потребують дозволу слідчого судді.

У цьому ж провадженні повинні зберігатися матеріали перевірки отриманої інформації та як її результат – аналітичний висновок, а саме логічний підсумок результатів перевірки, який ґрунтується на основі аналізу інформації щодо:

- спростування інформації;
- необхідності здійснення подальшої перевірки із застосуванням заходів ОРД, проведення яких потребує дозволу суду;
- інформування органів державної влади, інших підрозділів, що здійснюють ОРД, правоохоронних органів іноземних держав, відповідно до змісту отриманої інформації;
- інформування прокурора для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Отже, перша стадія ОРД – це пошук та перевірка інформації, яка повинна здійснюватися на постійній основі безстроково, а виявлена в результаті такої діяльності інформація, що підтверджується чи не спростовується проведеною перевіркою, зумовлює початок наступної стадії ОРД.

Друга стадія ОРД полягає в досконалії перевірці отриманої оперативної інформації із застосуванням усіх доцільних, за конкретних обставин, заходів і засобів та допускає тимчасове обмеження прав і свобод людей та юридичних осіб, тому має нормативно регулюватися чіткими строками її здійснення та дозвільними процедурами.

Пропонуємо цю стадію ОРД оформлювати в оперативне провадження – форму накопичення, систематизації та використання матеріалів ОРД, що здійснюється з метою профілактики кримінальних правопорушень, їх виявлення та припинення, забезпечення національної, державної, воєнної, громадської безпеки та правопорядку, шляхом проведення комплексу оперативно-розшукових заходів.

Ця стадія починається з моменту винесення постанови про відкриття оперативного провадження, затвердженої компетентним керівником або заступником керівника державного органу, у структурі якого перебуває підрозділ, що здійснює ОРД, та закінчується в день затвердження постанови про закриття провадження.

Про відкриття оперативного провадження протягом доби письмово повідомляється прокурор.

У чинному Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено різні строки ведення оперативно-розшукових справ, і тільки Службі безпеки України у справах щодо осіб, стосовно яких є дані про їх участь або причетність до терористичної діяльності, терористичної групи чи терористичної організації, а так само до матеріального, організаційного чи іншого сприяння створенню терористичної групи чи терористичної організації, дозволено максимальні строки – 5 років¹¹.

Як свідчить аналіз діяльності уповноважених оперативних підрозділів, окрім терористичної діяльності, є й інші особливо небезпечні види злочинної діяльності, документування яких є не менш, а інколи й більш складним, ніж протидія терористичним загрозам.

Тому ми вважаємо, що при обчисленні строків ведення оперативного провадження доцільно керуватися ступенем тяжкості кримінального правопорушення, яке готується вчинити або

¹¹ Про оперативно-розшукову діяльність, Закон України 2135-ХІІ, ухвалено 18 лютого 1992.

вчиняють. Для всіх суб'єктів ОРД в оперативних провадженнях щодо фіксації інформації про особливо тяжкі злочини доцільно передбачити можливість продовження строків до 5 років.

Звичайно, такі строки мають бути винятком із загальних правил, тому повноваження щодо продовження строків оперативних проваджень до максимального строку повинні мати тільки керівники державних органів, що уповноважені створювати підрозділи, які здійснюють ОРД, за погодженням з Генеральним прокурором України.

Отже, можемо стверджувати, що друга стадія ОРД може закінчитися шляхом закриття справи оперативного провадження або перейти в третю стадію – оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження.

У першому випадку підставами закриття справи оперативного провадження можуть бути:

- усунення умов і причин вчинення кримінального правопорушення;
- спростування інформації, яка була підставою для відкриття провадження;
- виїзд особи на постійне місце проживання за межі України, якщо немає можливості проведення щодо неї оперативно-розшукових заходів;
- затримання особи за межами України за кримінально карані діяння в результаті проведення спільних заходів та міжнародних операцій щодо протидії злочинності з уповноваженими або компетентними підрозділами інших держав;
- завершення виконання оперативно-розшукових заходів або вичерпання можливостей для їх здійснення;
- невстановлення у передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» строки даних, що вказують на ознаки кримінального правопорушення в діях особи;
- виявлення прокурором незаконно відкритого провадження у разі виконання по ньому оперативно-розшукових заходів;
- смерті особи, щодо якої відкрито оперативне провадження.

В іншому випадку, якщо за матеріалами ОРД відкрито кримінальне провадження, розпочинається третя стадія ОРД – оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження – форма накопичення, систематизації та використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності, яка здійснюється з метою розкриття кримінального правопорушення за дорученням слідчого, прокурора, суду:

- а) у кримінальних провадженнях за фактами вчинення особливо тяжких злочинів;
- б) у кримінальних провадженнях, відкритих за матеріалами оперативно-розшукової діяльності;

в) для здійснення розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання, а також розшуку безвісно зниклих осіб, встановлення невідомих осіб та осіб невідомих трупів.

Слідчий під час здійснення кримінального провадження оцінює матеріали ОРД у двох аспектах: а) кримінально-процесуальному, б) кримінально-правовому¹².

Відповідно до положень ст. 214 КПК¹³ і ч. 2 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», працівник оперативного підрозділу у разі виявлення ознак кримінального правопорушення зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України¹⁴.

Отриману інформацію про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також про події і факти, які можуть сприяти їх розкриттю та досудовому розслідуванню, уповноважені працівники оперативного підрозділу доповідають ініціативним рапортом безпосередньому керівникові, який після ознайомлення надсилає цей рапорт відповідному керівнику органу, підрозділу поліції для розгляду і направлення до органу досудового розслідування і підрозділу кримінальної поліції для використання цієї інформації під час розкриття та досудового розслідування кримінального правопорушення.

Якщо в ініціативному рапорті містяться відомості, що становлять державну таємницю, цей рапорт у встановленому порядку реєструється в режимно-секретному органі відповідного органу, підрозділу поліції¹⁵.

Як стверджує В. Колесник, тактичні підходи до використання матеріалів оперативно-розшукових заходів зумовлені необхідністю звести до мінімуму розшифрування методів ОРД, відсутністю

¹² С. С. Кудінов та ін., *Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні* (Харків: Оберіг, 2018).

¹³ Г. Гончаренко, В. Т. Нор та М. Є. Шумило, ред., *Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар* (Київ: Юстиніан, 2012), 553–602.

¹⁴ *Про оперативно-розшукову діяльність*, Закон України 2135-ХІІ, ухвалено 18 лютого 1992.

¹⁵ *Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні*, затверджена наказом МВС № 575 від 07.07.2017, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text7>.

обставин, що можуть заважати їх переданню до суду¹⁶, а також забезпечення безпеки працівників суду, правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей і близьких родичів¹⁷.

Слушною є думка В. Бабакіна, який вважає, що результати ОРД, використані при доказуванні в кримінальних провадженнях, мають давати змогу формувати докази, які відповідають вимогам кримінального процесуального законодавства, що висувуються до доказів загалом і окремих видів доказів зокрема¹⁸.

Отже, оперативний підрозділ повинен направляти правильно процесуально оформлені матеріали щодо результатів ОРД, які є підставою для внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Згідно з положеннями ст. 214 КПК України, матеріали ОРД можуть бути використані для початку кримінального провадження як підстави для проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій або під час їх проведення¹⁹.

Ця стадія обумовлюється необхідністю задіювати можливості підрозділів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність під час розслідування та судового розгляду кримінального провадження з метою: розкриття кримінальних правопорушень та розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання, а також розшуку безвісно зниклих осіб, встановлення невідомих осіб та осіб невідомих трупів.

Оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження повинно бути обов'язковим за всіма випадками відкриття кримінальних проваджень за матеріалами ОРД та за фактами вчинення особливо тяжких злочинів до моменту їх розкриття, а також за класичними напрямками розшукової роботи.

У нашому розумінні розкритим кримінальне правопорушення може вважатися тільки у разі встановлення особи, яка його вчинила, вину якої доведено обвинувальним вироким суду, що набрав законної сили. Всі інші трактування терміна «розкриття»: отримання інформації про особу,

яка може бути причетною до вчинення злочину; оголошення підозри у вчиненні злочину; направлення кримінального провадження до суду – є хибними та жодною мірою не свідчать про його розкриття.

А відсутність оперативно-розшукового супроводження вказаної категорії кримінальних проваджень може звести нанівець усю трудомістку роботу правоохоронних органів, що, на жаль, і відбувається в сучасних реаліях.

У цьому сенсі розкриття кримінальних правопорушень є процесом взаємодії підрозділів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, та сторін кримінального провадження на стадіях досудового розслідування та судового розгляду, який полягає у виконанні законних повноважень з метою встановлення особи, що вчинила кримінальне правопорушення, та доведенні її вини обвинувальним вироким суду.

Сутність розшукового аспекту третьої стадії ОРД (розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання, а також розшуку безвісно зниклих осіб, встановлення невідомих осіб та осіб невідомих трупів) полягає в її невіддільності від розслідуваного кримінального провадження та прийняття процесуальних рішень, тому й розглядати її треба виключно як оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження, яке здійснюється за дорученням слідчого, прокурора, суду.

На сьогодні розшукова діяльність може проводитися як за відкритим кримінальним провадженням, так і в межах розшукової справи, що може спричинити різні негативні наслідки, як-от: розосередження матеріалів провадження, послаблення контролю, неналежну організацію роботи, погіршення взаємодії між прокурором, слідчим та оперативним підрозділом тощо.

Водночас здійснення розкриття кримінальних правопорушень і проведення розшукової роботи у формі оперативно-розшукового супроводження кримінальних проваджень потребують нових механізмів ефективної взаємодії між працівниками оперативних підрозділів, слідчими, прокурорами та судом у проведенні слідчих (розшукових) дій.

Одним із основних запропонованих нововведень передбачається, що доручення супроводжувати кримінальне провадження наділятиме суб'єктів ОРД правом у конкретному кримінальному провадженні звертатися з клопотанням до прокурора, слідчого судді щодо отримання дозволу на проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального провадження.

¹⁶ В. А. Колесник, «Можливості використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному судочинстві», у *Теорія оперативно-службової діяльності правоохоронних органів України*, ред. В. Л. Регульський (Львів: Львів. ін-т внутр. справ при НАВС України, 2000), 132–7.

¹⁷ Гончаренко та ін., ред., *Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар*, 553–602.

¹⁸ В. М. Бабакін, «Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у кримінальних провадженнях щодо злочинів, учинених молоддю», *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право* 3 (32) (2015): 104–8.

¹⁹ О. М. Джуджа, ред., *Оперативно-розшукова діяльність* (Київ: Правова єдність, 2009).

Отже, третя стадія ОРД закінчується одночасно з набранням законної сили обвинувальним вироком суду щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, або закриття кримінального провадження, затримання особи, яка переходується від органів досудового розслідування, суду, ухиляється від відбування кримінального покарання, а також установаження місцезнаходження безвісно зниклих осіб, встановлення невідомості осіб та осіб невідомості трупів.

Висновки

Стадією ОРД є певний період, етап, у процесі якого уповноважені оперативні підрозділи відпо-

відно до вимог нормативно-правових актів проводять пошук і фіксацію інформації про кримінальні правопорушення, досконало перевіряють отриману оперативну інформацію, здійснюють оперативне провадження та оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження з метою виконання завдань ОРД і кримінального судочинства.

Стадії ОРД – це складова частина справ оперативно-розшукового провадження, що законодавчо встановлює чіткі межі застосування норм, передбачених Законом «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК, а також усуває двояке розуміння норм вказаних законів у прикладній діяльності.

Список використаної літератури

- Албул, С. В., укладач. *Основи оперативно-розшукової діяльності: термінологічний словник*. Одеса: Астропринт, 2017.
- Албул, С. В., та В. В. Загнибіда. «Поняття та складові оперативного (ініціативного) пошуку підрозділів карного розшуку». У *Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 29 листоп. 2013 р.)*, 4–5. Одеса: ОДУВС, 2013. <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/317/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A8%D0%A3%D0%9A.pdf>.
- Бабакін, В. М. «Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у кримінальних провадженнях щодо злочинів, учинених молоддю». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право* 3 (32) (2015): 104–8. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/777/vikoristannya_materialiv_operativno_rozs.pdf?sequence=2&isAllowed=y.
- Гончаренко, Г., В. Т. Нор та М. Є. Шумило, редактори. *Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар*. Київ: Юстиніан, 2012.
- Джуджа, О. М., редактор. *Оперативно-розшукова діяльність*. Київ: Правова єдність, 2009.
- Колесник, В. А. «Можливості використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному судочинстві».

- У *Теорія оперативно-службової діяльності правоохоронних органів України*, редактор В. Л. Регульський, 132–7. Львів: Львівський ін-т внутр. справ при НАВС України, 2000.
- Колосков, В. В. «Щодо визначення понять оперативний пошук і оперативний розшук». У *Актуальні проблеми взаємодії оперативних та слідчих підрозділів у протидії організованій злочинній діяльності. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 18 квітня 2008 р.)*, 27–9. Одеса: ОДУВС, 2008.
- Кудінов, С. С., Р. М. Шехавцов, О. М. Дроздов та С. О. Гриненко. *Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні*. Харків: Оберіг, 2018.
- Мазуренко, Микола. «Оперативний пошук ознак учинення податкових злочинів». Автореф. дис. канд. юрид. наук, Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2011.
- Сташчак, М. В. «Сучасні ознаки оперативно-розшукових форм протидії злочинності». *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка* 2 (74) (2016): 293–300. <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/539>.
- Юридична енциклопедія*. У 6 т. Т. 5, П–С, відп. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003.

Bibliography

- Albul, S. *Fundamentals of operational investigative activities: a glossary*. Odessa: Astroprint, 2017 [in Ukrainian].
- Albul, S., and V. Zagnybid. "Concepts and components of operational (initiative) search of criminal investigation units." In *Organizational and Legal Grounds for Counteracting Offences at Transport (Odessa, November 29, 2013)*. Odessa: OSUIA, 2013. <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/317/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A8%D0%A3%D0%9A.pdf> [in Ukrainian].
- Babakin, V. "Use of materials of operative and search activities in criminal proceedings against offences committed by youth." *Uzhhorod National University Herald. Series: Law* 3 (32) (2015): 104–8. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/777/vikoristannya_materialiv_operativno_rozs.pdf?sequence=2&isAllowed=y [in Ukrainian].
- Djudja, O., ed. *Operational investigative activities*. Kyiv: Legal unity, 2009 [in Ukrainian].
- Goncharenko, G., V. Nor, and M. Shumylo, editors. *Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and practical commentary*. Kyiv: Justynian, 2012 [in Ukrainian].
- Kolesnyk, V. "Possibilities of using materials of operational investigative activities in criminal proceedings." In *Theory of operational and service activities of law enforcement agencies of Ukraine*. Editor V. Regul'skyi, 132–7. Lviv: Lviv Institute of Internal Affairs under the National Academy of Internal Affairs of Ukraine, 2000 [in Ukrainian].
- Koloskov, V. "About the definition of operational search and operational investigation." In *Current issues of interaction between operational and investigative units in combating organized crime: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference (Odessa, April 18, 2008)*, 27–9. Odessa: OSUIA, 2008 [in Ukrainian].
- Kudinov, S., R. Shehvtsov, O. Drozdov, and S. Grynenko. *Covert investigative (search) actions and use of the results of operational investigative activities in criminal proceedings*. Kharkiv: Oberih, 2013 [in Ukrainian].
- Legal Encyclopedia*. In 6 vols. Vol. 5, editor Yu. Shemshuchenko. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana, 2003.
- Mazurenko, Mykola. "Operational search for signs of tax crimes." PhD thesis abstract, Odessa State University of Internal Affairs, 2011 [in Ukrainian].
- Stashchak, M. "Modern signs of operative and search forms of counteraction crime." *Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E. Didorenko* 2 (74) (2016): 293–300 [in Ukrainian].

Serhii Tikhonov, Viktor Vasylynychuk

STAGES OF OPERATIONAL INVESTIGATIVE ACTIVITIES

Improvement of normative legal regulations of stages of operational investigative activities always was in the center of attention as authorities, as scientists. This makes actual the conducting of fundamental research. The definition and argumentation of the distribution of operational investigative activities at the stage, the ways of improvement in terms of modern changes to regulatory and legal acts, justifies the relevance of this article.

The purpose of the article is to develop and publish recommendations, changes and additions to the normative and legal acts with improvement the role of the prosecutor during conducting operative-search cases by units that do operational investigative activities. During the research, we used a complex of scientific methods: systemic, formal-dogmatic (legal-technical), comparative-legal, analysis, synthesis, induction and deduction. Special literature was studied, the Law of Ukraine “On the Operational Investigative Activities,” Criminal Procedure Code of Ukraine, practice of judgement, and also we consulted with experts. After the research, a holistic view of the Ukrainian model of the stages of operational investigative activities was presented.

The stage of operational investigative activities is a period during which the authorized operational units in accordance with the requirements of regulatory and legal acts search for and record information on the verification of a criminal offense, upgrade the acquisition of operational information, conduct operational proceedings and operational-investigative support of criminal proceedings in order to fulfill the tasks of operational investigative activities and criminal justice.

Based on the results of the conducted research, it is proposed to improve the operative investigative legislation by determining the grounds for conducting operational investigative measures prior to the issuance of the decision of the investigating judge; operational support of criminal proceedings; to provide for the carrying out of operational investigative measures in special conditions, where the subjects of operational investigative activities can carry out operational investigative measures without a decision of the investigating judge in relation to a person, place or thing located in a temporarily occupied territory or a territory where state authorities are temporarily not exercise their powers; for all subjects of operational investigative activities in operational proceedings regarding the recording of information on particularly serious crimes, it is advisable to provide for the possibility of extending the terms up to 5 years.

Prospects for further research should be the development of information and analytical support for the stages of operational investigative activities.

Keywords: operational investigative activities, operational units, operational investigative measures, operative proceedings, operational support, stages of operational investigative activities.

Матеріал надійшов 30.07.2022

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)